

Azbuka naše *arhitekture*

Velika i važna izložba pod nazivom "Portreti arhitekata - retrospektiva članova arhitektonse sekcije ULUPUDS-a, 1953-2010.", održaće se od 15. oktobra do 15. novembra u robnoj kući NAMA u Knez Mihailovoj 5. Na oko 600 kvadratnih metara prostora biće predstavljena najznačajnija graditeljska ostvarenja u proteklih pola veka na našim prostorima

Tekst: Nikola Pešić - Foto: Promo

Posetioci ove nsvakidašnje izložbe susreće se sa delatnošću preko 130 učesnika - arhitekata i članova ULUPUDS-a (Udruženje likovnih umetnika primenjenih umetnosti i dizajnera Srbije). Rad svakog od izlagača predstavljen je na posebnom panou, gde se nalazi materijal za koji je autor smatrao da najbolje afirmiše njegov dosadašnji rad i kreativnost. Izložena su izvedena dela, fotografije, crteži, skice... Ovako osmišljena postavka omogućila je prikazivanje dostignuća velikog broja arhitekata, a organizatori najavljuju da je takođe planirano i dalje gostovanje izložbe u drugim gradovima Srbije i okruženja.

Izložbom je obuhvaćen period u razvoju naše arhitekture, koji počinje posle Drugog svetskog rata, dramatičnih političkih i socijalnih promena. Nakon kratkog poglavlja soc-realizma (1945-1949), ulogu obnavljanja pokidanih spona između međuratne i posleratne arhitekture, ostvarili su obrazovani arhitekti, već priznati i

Na ovoj strani: Hotel "Bulevar", 2007, arhitekta Mustafa Musić. Na susednoj strani: "Camerich showroom", Beograd, autor Stevan Žutić (levo); Enterijer velike sale Kamernе opere i teatra "Madlenianum" u Zemunu, arhitekta Zorana Stojnić Šerbanović (desno gore) i Ambijent jednog beogradskog stana, autor arhitekta Vladimir Lovrić (desno dole)

Vila u ulici Neznanog junaka,
Beograd, 2006, autor arhitekta
Dejan Babović

afirmisani upravo u vremenu između dva rata: Dragiša Brašovan, Milan Minić, Momčilo Belobrk, Vladeta Maksimović i drugi. Zajedno sa Đorđem Krekićem, Brankom Bonom, Milanom Pantovićem, Aleksandrom Sekulićem, Milanom Pališaškim, Tomom Đorđevićem, Nikolom Radanovićem i Slobodanom Vasiljevićem - Macokom, oni su bili prvi članovi Arhitektonске секције Udruženja likovnih umetnika primenjenih umetnosti Srbije ULUPUS, koje je osnovano u aprilu 1953. godine, te se smatraju i njenim osnivačima. Prvi predsednik novoosnovanog Udruženja bio je arhitekta Milan Minić, a tokom duge istorije ULUPUDS-a predsednici Udruženja bili su brojni značajni graditelji poput: Branka Bona, Branka Pešića, Aleksandra Radojevića, Nebojše Krstića, Zorana Bulajića i dr. Dr Dijana Milašinović Marić, istoričarka umetnosti i kustoskinja izložbe, objašnjava tendencije u našoj arhitekturi u prikazanom periodu: "Pokriveno je veliko razdoblje od preko pola veka, tokom koga su se iskazale sve tendencije razvoja savremene arhitekture u nas. Budući da su članovi ULUPUDS-a bili gotovo svi viđeniji srpski arhitekti - bilo da su se bavili enterijerom, projektovanjem, scenografijom, postavkama izložbi, dizajnom nameštaja, uređivanjem sajмова ili drugim, ova izložba može da pruži celovitu sliku o srpskoj arhitekturi druge polovine 20. i početka 21. veka". Pedesete i šezdesete godine su na našim prostorima bile herojski period nagle izgradnje ratom razrušene zemlje. "Tada je uticaj države bio veoma snažan i ona je bila najveći i najmoćniji investitor. Favorizovale su se ideje u skladu sa ideologijom doba: ideje kolektiviteta, standardizacije, jednakosti. To je doba kada su se gradile primerene, skromnije građevine, ali često nesumnjive estetičnosti. Nije bilo previše uočljivih rešenja, osim velikih javnih građevina, gde se uglavnom negovao moderni internacionalni stil apstraktnih geometrijskih oblika lakih volumena i elegantnih linija. Potom su

usledile sedamdesete, kada se već više iskazivala potreba za izražajnijim oblicima. Više se koristio beton u naturalnom obliku, naglašavali su se konstruktivni sklopovi. Objekti su postajali teži, masivniji i robustniji, da bi sa osamdesetim počele više da se osećaju poslemoderne ideje, okretanje ka regionalnom, istoričnom. Prošlost u osamdesetim postaje parametar i povod za promišljanje. Devedesete su donele doba pluralizma u arhitekturi, što je predstavljalo odraz opštih političkih i društvenih tokova. U ovom periodu javile su se dekonstruktivističke ideje, zamisli u skladu s regionalnom i vernakularnom arhitekturom, *high-tech*... Nakon ovoga usledili su razni neo stilovi kao paralelni tokovi druge moderne. Svi ovi tokovi odražavali su se i na našu arhitekturu i razaznaju se u pojedinim radovima naših stvaralaca, predstavljenim na izložbi", kaže dr Dijana Milašinović Marić.

Arhitektura - izraz naše (ne)moći

Retrospektivne izložbe su uvek povod da se "podvuče crta", utvrde dometi i razmišlja o budućnosti. "Dalje perspektive arhitekture pre svega zavise od celokupnog razvoja društva. Društvo je to koje bi trebalo da shvati i podrži razvoj arhitekture - ali ne parcijalno, već sistemski. Mnogo bi toga moralo da se promeni da bi bilo bolje. Evo, upravo mi iz ULUPUDS-a načinili smo, čini mi se, jedan pozitivan korak, ne bi li stručna i šira javnost počela na aktivniji način da razmišlja o arhitekturi. Arhitektura, kao i sve ostalo, a možda čak i više, jeste odraz naše moći ili nemoći, znanja ili dilatatizma", kaže dr Dijana Milašinović Marić, istoričarka umetnosti i kustoskinja izložbe "Portreti arhitekata, retrospektiva članova arhitektonске секције ULUPUDS-a, 1953-2010".

Za proteklih pola veka sazidano je više velikih ostvarenja. "Sigurno jedno do najznačajnijih dela visoke moderne arhitekture, čiste geometrije i apstraktne lepote koja proizlazi iz funkcionalne postavke, jeste Muzej savremene umetnosti na Ušću, autora Ivana Antića i Ivanke Raspopović, ili pak sportski centar "25. maj", takođe arhitekta Antića. Ima još niz drugih dela koja se svrstavaju u značajna. Pomenuću samo neka od njih: Centar "Sava" Stoleta Maksimovića, kao i enterijer istog objekta Aleksandra Saletića, palata "Cepter" arh. Brane Mitrovića i Vasilija Milunovića, uz enterijer Dušana Tešića. Značajni su i kula "Geneks" arhitekta Mihajla Mitrovića, Filozofski fakultet, arh. Svetislava Ličine. Van Beograda to su "Dom" na Ravnoj gori, arh. Spasoja Krumića ili kompleks "Sunčani vrhovi" arh. Relje Kostića i dr. Ovo su samo neki primeri koji pripadaju raznim fazama razvoja srpske arhitekture, a naravno moglo bi se navesti još mnogo objekata koji zaslužuju visoko mesto na lestvici vrednovanja savremene srpske arhitekture", objašnjava dr Dijana Milašinović Marić.

I pored značajnih građevina, srpska arhitektura je ipak skoro uvek neznatno kasnila za razvojnim tokovima u svetu, smatra naša sagovornica. U toku 50-ih, 60-ih i sve do 90-ih godina, srpski arhitekti su pratili svetska zbivanja i tada su nastala veoma značajna ostvarenja. "Tamni period" je nastupio tokom 90-ih (uz pojedinačne izuzetke) kada je jaz između onoga što se gradi u

svetu i u Srbiji postao naročito izražen, tako da, po mišljenju dr Dijane Milašinović Marić, u ovom, kao i periodu neposredno iza nas, ne možemo da se pohvalimo kvalitetnom arhitekturom, jakim konceptima ili idejama. "Postoji više razloga, od kojih su ekonomski i politički svakako najpresudniji, ali oni se kriju i u drugim činocima kao što su: needukovani investitori, neuređene regulative, korupcija, nestručnost, sistem dobijanja poslova bez prave i valjane provere sposobnosti potencijalnog graditelja. Uzrok ovakvog stanja je i nepostojanje jače kritičke misli i stručnog časopisa gde bi se negovala kritika, teorija, analiza, pratili tokovi i dr. Jedan od problema je svakako i nepostojanja prave svesti o nasleđu, samom graditeljstvu i sopstvenoj graditeljskoj tradiciji. Ova izložba je upravo pokušaj da se ukaže na kvalitet i tradiciju naše izgradnje, kao i da se potcrta značaj očuvanja kontinuiteta, i to kroz valorizaciju i afirmaciju dobrih primera izgradnje", kaže Dr Dijana Milašinović Marić. Jedan od puteva ka afirmaciji značajnih vrednosti naše arhitekture u proteklih 50 godina jeste i ova izložba, kao i prateća monografija pod istim nazivom. Razvoju kreativne arhitektonске misli doprineće sigurno i prateći program izložbe: tematske tribine, okrugli stolovi, prezentacije, takođe u prizemlju robne kuće NAMA. Prateći program i sve neophodne informacije možete pronaći na sajtu ULUPUDS-a www.ulupuds.org.rs.

Slika gore levo - Vila A u Beogradu, 2006-08, arh. Zoran Radojičić;
Gore desno - Rezidencija u Istarskoj ulici, Beograd, 2008, arh. Dejan Mirmak;
Dole levo - Metals banka, Novi Sad, 2008, autori Darko i Milenija Marušić;
Dole desno - Muzej savremene umetnosti na Ušću, koji je trenutno u rekonstrukciji, autor arh. Ivan Antić

